

մեռած ըլլալը, և ինչպէս ատենօք Հոմերոսի համար եղեր էր, ասանկ ալ Սէրվանդէսի համար եօթը զանազան քաղաք կ'ուզէին յափշտակել մէկմէկէ իրեն ծննդեան տեղ ըսուելու պատիւը:

ԷՄԲՈՒԻ ԷՇԸ

Էմբոլի Դոսդանայի մեծկակ աւան մըն է, որ շոգեկառքով Լիվոնոյէն Ֆիորենցա երթաւ նէ ձախ թևիդ վրայ կ'իյնայ:

Առաջին անգամ Էմբոլի տեսնալու եղաւ, կը պատմէ ճամբորդ մը, Պ. Եւզինէոս Միւլլէր, Ֆիորենցա երթալու ատենը գաղղիացի տիրոջ և իրեն իտալացի ծառային հետ, որ Յովսէփ կը կոչուէր: Վալկոնին մէջ նստեր կը սպասէինք որ շոգեկառքը ճամբայ ելլէ:

— Ի՞նչ է, հարցուցի, աս քաղաքին անունը:

— Էմբոլի, Յովսէփին հայրենիքն է, պատասխանեց Գաղղիացին, և ցուցնելով ինծի հեռուն պզտիկ զանգակատուն մը, կրնաս, ըսաւ, այս զանգակատանս ծայրէն վար ցատքել:

— Ո՛հ չէ, պատասխանեցի:

— Ինչո՞ւ համար:

— Ինչո՞ւ համար. զարմանալի հարցմունք:

— Թերեւս կը վախնաս որ մէկ տեղդ կոտրես:

— Հաւանական է:

— Ուրեմն չես գիտեր թռչիլ:

— Դեռ չեմ սորված:

— Աղէկ ան ատեն, սիրելիս, կառքէն վար իջիր, գնա Էմբոլի և քեզի կը սորվեցնեն:

— Ինծի թռչիլ պիտի սորվեցնեն. թող տուր բառերու խաղը¹, իտալերէն խօսէ որ աւելի աղէկ հասկնամ միտքդ. տեսնանք, ինծի volare պիտի սորվեցնեն ըսել կ'ուզես թէ rubare:

¹ Յայտնի է որ voler գաղղիերէն բառը կը նշանակէ թռչիլ և գողտլ:

— Volare, volare. կը հասկնաս. ճիշդ թռչուններուն պէս:

— Շատ աղէկ. ո՞վ պիտի սորվեցնէ:

— Էշ մը:

— Էշ մը... իրաւ ըսելով ալ բան մը չեմ հասկընար զուրցածներէդ. հոգիդ սիրես, պարզ խօսէ:

— Ասկէ աւելի պարզ բան չկրնար ըլլալ: Ամէն տարի, ինչպէս որ կը կարծեմ՝ մայիսի մէջ օր մը՝ այս զանգակատանս ծայրէն էշ մը կը նետուի օդուն մէջ և այնպէս աղէկ կը թռչի որ շատ անգամ այս վտանգաւոր ճամբորդու թիւնս ամենայն յաջողութեամբ կը կատարէ, մինչդեռ հազարաւոր Դոսդանացիք որոնք այս նորօրինակ տեսարանս վայելելու համար Էմբոլի կը թափին՝ ծափ զարնելէ չեն կշտանար:

— Միտքդ խնտալ է:

— Քաւ լիցի. կ'ուզես նէ Յովսէփին հարցուր որ իզմէ աղէկ գիտնալու է Յովսէփ հաստատեց իրեն ըսածը:

— Գիտես, դարձայ ըսի իրեն ան ժամանակ, այս սովորութեանս ծագումը:

— Այո, ըսաւ:

Եւ պատմեց ինծի հետեւեալ դիպուածը՝ աւանդութիւն կամ զրոյց, ինչպէս որ կ'ուզես.

Էմբոլի արեւելեան կողմը քանի մը մղոն հեռու բլուր մը կ'երևայ, որ իր վրայի բարակուկ աշտարակովը՝ գլխի վայր դարձած ձագառի կը նմանի:

Այս բլուրս կը կոչուի Սան-Մինիադոյ. ժամանակաւ ասկէ շատ առաջ մէկ քանի փուճումով հակառակութեանց համար Էմբոլի բնակիչները եկան Սան-Մինիադոն պաշարեցին:

Անմարտնչելի աշտարակին ծայրէն Սան-Մինիադոյիները կը խնտային աներեսաբար Էմբոլիցոյ վրայ, որ իրենց ուժոյ նուազութեամբը կամ թէ տեղոյն առաւելութեամբը թշնամեաց և ոչ մէկուն մազին կրցան վնաս հասցընել:

Օր մըն ալ պաշարելոյ գլխաւորը պոռաց Էմբոլիցոյ որ յուսահատ կերպով առաջ կու գային:

— Վատ մարդիկ, Սան-Մինիադոն ան ատեն պիտի առնէք երբ որ էմբոլիի էշերը թռչին :

Էմբոլիի կոմսը այս յանդուգն ճամարտակութիւնը լսելուն պէս, երկրորդ օրը հրամայեց որ բոլոր բանակը զինեալ ժողովուի էմբոլիի հրապարակին՝ զանգակատան չորս կողմը, որուն տակը լերան պէս դիզուած էին մեծ ու պզտիկ բարձեր :

Նայիս զանգակի ձայն մ'ելաւ. աւելնէր մէկէն աշուրնին վեր առին, և ինչ տեսնան. զանգակատան ճեմելիքին վրայ էր կոմսը, և իր ետևովը քանի մը զինուորներ որ կը տանէին մանաւանդ թէ կը քաջբըշէին էշ մը, որուն մարմինը, վիզը, սրունքները աներևոյթ եղեր էին իրեն վրայ հաստատուած լաթերուն տակ :

Երկրորդ զանգակի ձայն մը հրամայեց որ լուսթիւն ըլլուի :

— Կտրիճ հպատակներս, պոռաց կոմսը, մեր նենգաւոր թշնամին կարծեց որ պիտի ուշացնէ իր կորստեան ժամը, մեր յաղթութիւնը այն օրուան ընծայելով յորում էշերը թռչին : Շատ աղէկ, այսօր, այսօր իսկ արևը մարը չմտած՝ Սան-Մինիադոյ մեր ձեռքը պիտոր իյնայ, վասն զի էմբոլիի էշերը կրնան և զիտեն թռչիլ : Աշուրնիդ աւելի բացէք :

Կոմսը նշան մ'ըրաւ, և զինուորները առաջ կը հրեն խեղճ իշուկը, որ իր ցեղին պապենական սովորութեանը համեմատ ուղեց ետ քաշուիլ. ճեմելիքին եզերքը կը հասնի, և ոտուրները կ'արծրկէ... ժողովրդեան մէջ անբացատրելի տազնապ մը կ'իյնայ :

Պարոն յաւանակը տեսնալով որ թաթերը գետնէն կտրուեցան, բոլոր ուժը կը թափէ ոտից կռուան մը գլուխալու, և ահա վրայի լաթերը կը բացուին, կը տարածուին, կը ծփան օդուն մէջ, և կը դանդաղեցնեն առաջին անգամ թռչիլ սորվող չորրորտանոյն վար իջնալը, որ ողջ առողջ կ'իյնայ դէպ զէջ շարուած կակուղ բարձերուն վրայ, և օրինաւոր վախը քիչ մը փա-

րատելէն ետքը կը սկսի հի'հառն հի'հառն կանչել անանկ սաստիկ ձայնով որուն նմանը ոչ երբէք լսէր էին Դոսգանայի բոլոր գաւառները :

Որոտաձայն ծափահարութիւնք կը ծածկեն գերդիւցազնեայ իշուկին գեղգեղանքները :

— Էշը թռաւ, էշը թռաւ, կ'ըսեն աւելն կողմանէ :

Կոմսը որ անհամբերութեամբ կ'ուզէր ժողովրդեան երևնալ, բայց խոհեմութիւն սեպեց իշուն ճամբով զանգակատունէն վար չիջնալը, հասաւ վերջապէս սուրը մերկացած :

— Էշը թռաւ, զուրցեց ինքն ալ, էշը թռաւ. Սան-Մինիադոյ մերն է :

— Այո՛, այո՛, էշը թռաւ. հապա երթանք Սան-Մինիադոյ. Սան-Մինիադոյ, կը կրկնէ ժողովուրդը սուրբը շողացնելով, երթանք Սան-Մինիադոյ :

Կ'ելլեն էմբոլիէն և կը հասնին թռչնամեաց ամրոցին առջևը, և այս անգամ կտրիճ զինուորներուն թափին զիմաց բան մը չկրնար գիմանալ :

Ամրոցը կ'առնուի, մէջիները սուրին բերանը կ'իյնան, և տեղոյն իշխանը կը բռնադատուի յաղթականին աւելն ըսածները կատարելու :

Երբոր դարձան էմբոլի յաղթանակաւ պըտըտցուցին էշը :

Այն ատենէն ի վեր այս նշանաւոր յաղթութեան օրը էմբոլիի հանդիսի օր մ'եղաւ, յորում ականջեղ չորքոտանին կը կրկնէ իր երեւելի նախորդին ըրած քաջութիւնը, բայց Յովսէփին ըսածին նայելով կ'երևայ թէ երբեմն չհասնիր իր յաղթանակն ալ տեսնալու ու մէյմը գետին իյնալէն ետքը ալ հոն կը մնայ :

ՄԱՆՐ ԳԻՏԵԼԻՔ

Հեռագրութեան հրաշալիքը. — Աւելն տարի Գաղղիոյ խորհրդարաններուն բացման օրը հեռագրատանց համար արտաքոյ կարգի աշխատութեան